

3.2 Облік і оцінювання основних засобів підприємства

Для планування відтворення основних засобів, визначення розмірів амортизації, аналізу ефективності їхнього використання велике значення мають правильне врахування і вірогідна оцінка вартості основних засобів.

Під *оцінкою основних засобів* підприємства слід розуміти грошове вираження їхньої вартості.

Існує декілька видів оцінки основних засобів: залежно від моменту проведення оцінки – за первісною, відновною чи справедливою (реальною) вартістю; залежно від стану основних засобів – за повною або залишковою вартістю.

Первісна вартість – це фактична вартість основних засобів на момент їх придбання і взяття на баланс. Первісна вартість відображає фактичну собівартість основних засобів у сумі грошових коштів, витрачених на придбання (створення основних фондів).

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 первісна вартість основних засобів включає: суми, що сплачуються постачальникам засобів праці (це фактично ціна придбання основних засобів); реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкти основних засобів; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкти основних засобів; витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на встановлення, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

У загальному вигляді *первісну вартість* можна представити у вигляді формули

$$V_{\text{п}} = Ц + Т + М, \quad (3.1)$$

де Ц – ціна обладнання;

Т – транспортні витрати на його доставку;

М – витрати на установку і монтаж обладнання.

Відновна вартість – це вартість відтворення основних засобів за сучасних умов виробництва. Вона враховує ті самі витрати, що й первісна вартість, але за теперішніми цінами. Тобто це сума коштів (їхніх еквівалентів) або інших форм компенсації, яку необхідно було б витратити на придбання (або створення) такого самого засобу праці

на дату складання звітності.

Відновна вартість основних засобів (V_B) обчислюється за формулою

$$V_B = \frac{V_{\Pi}}{\left(1 + \frac{\Delta\Pi_{\Pi}}{100}\right)^t}, \quad (3.2)$$

де $\Delta\Pi_{\Pi}$ – середньорічний відсоток приросту продуктивності праці в країні за час використання основних засобів;

t – кількість років експлуатації основних засобів до моменту визначення відновної вартості.

Справедлива (реальна) вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін цього об'єкта в результаті операції між компетентними, обізнаними, зацікавленими та незалежними особами. Справедлива вартість основних засобів визначається також під час їхнього переоцінювання.

Повна (первісна та відновна) вартість – це вартість основних засобів у новому, незношеному стані. За повною первісною вартістю основні засоби враховуються на балансі підприємства протягом усього періоду їхнього функціонування, тому її називають *балансовою вартістю*. Балансова вартість основних засобів при їхньому введенні в експлуатацію тотожна первісній вартості.

У міру зношування основних засобів їхня балансова вартість (залишкова вартість) визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

Балансова вартість групи основних засобів підприємства на початок розрахункового року обчислюється за формулою

$$V_B = V_B^0 + V_{\text{вв}} + V_{\text{кр}} + V_{\text{рек}} - V_B - A_B^0, \quad (3.3)$$

де V_B^0 – балансова вартість групи основних засобів на початок року, що передував звітному;

$V_{\text{вв}}$ – вартість введених в експлуатацію основних засобів;

$V_{\text{кр}}$ – вартість здійснення капітального ремонту основних засобів;

$V_{\text{рек}}$ – витрати на реконструкцію виробничих приміщень і модернізацію устаткування;

V_B – вартість виведених з експлуатації основних засобів протягом року, що передував звітному;

A_B^0 – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у році, що передував звітному.

Залишкова вартість характеризує реальну вартість основних засобів і визначається як різниця між вартістю, за якою об'єкт основних засобів був занесений на баланс підприємства, та сумою зносу. Залишкова вартість основних засобів на час їхнього вибуття з експлуатації, спричиненого зношенням, називається *ліквідаційною вартістю*. За цією вартістю підприємство може реалізувати основні засоби, списати, передати на баланс іншому підприємству.

Залишкова вартість основних засобів визначається за такими формулами:

$$V_3^{\Pi} = V_{\Pi} - t \cdot A, \quad (3.4)$$

$$V_3^B = V_B - t \cdot A, \quad (3.5)$$

де V_{Π}, V_B – відповідно первісна та відновна вартості.